

Nyhetsbrev - folkehelsearbeid 2/2015

Dette brevet går til landets fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner, og inneholder informasjon fra Helsedirektoratet av relevans for lokalt og regionalt folkehelsearbeid. Brevet inneholder ingen bestillinger eller oppdrag. Kategoriene og temaer i nyhetsbrevet vil variere ut i fra hvilke saker det er aktuelt å formidle.

Folkehelsepolitikk

Meld. St. 19 (2014- 2015) Folkehelsemeldingen - Mestring og muligheter

Meldingen ble fremmet i Statsråd 27. mars 2015. I [meldingen](#) presenterer regjeringen strategier for å styrke folkehelsen og folkehelsearbeidet. Regjeringen bygger videre på den tverrpolitiske enigheten om de overordnede rammene for folkehelsepolitikken. De nasjonale målene videreføres. Psykisk helse skal integreres som en

likeverdig del av folkehelsearbeidet, arbeidet med livsstilsendring skal få en ny og mer positiv vinkling og det skal utvikles en moderne eldrepolitikk med vekt på aktivitet og deltakelse. Regjeringen vil styrke samarbeidet på tvers av sektorer for å skape et samfunn som fremmer helse og trivsel. Hensynet til befolkningens helse skal få større plass i steds-, nærmiljø- og lokalsamfunnsutviklingen. Det skal settes i gang et utviklingsarbeid i samarbeid med kommunesektoren med sikte på å etablere et program for folkehelsearbeid i kommunene. Metoder og verktøy til bruk i folkehelsearbeidet er en viktig del av innsatsen, for eksempel kommunehelseprofiler, faglig støtte til kommunene og bedre koordinering av statlige føringer. Meldingen skal etter planen behandles i Helse- og omsorgskomiteen i Stortinget 30. april. Det er mulig å være publikum. Du kan følge saksgangen i Stortinget [her](#).

Konferanser/seminar

Møteplassen frivillighet 1. juni i Oslo

Helse – og omsorgsdepartementet, KS og Frivillighet Norge arrangerer «[møteplassen frivillighet](#)». Samarbeid med frivilligheten er sentralt i folkehelsearbeidet. Mange kommuner og frivillige organisasjoner vil samarbeide, men bare ca. 30 % av kommunene har en frivillighetspolitikk. Møteplassen byr på svar, skråblikk, forskning og konkrete eksempler. På dette seminaret kan du bli mer kjent med ulike aktører som ønsker å gjøre et felles løft for folkehelsa. [Meld deg på](#) innen 15. mai.

Helsedirektoratet har nylig inngått en intensjonsavtale med Frivillighet Norge for å samarbeide om folkehelsearbeid. Avtalen skal rette fokus på vårt felles mål, nemlig gode lokalsamfunn som grunnlag for god folkehelse, der frivilligheten er en viktig aktør.

Sosioøkonomisk status blant barn og unge – hvordan og hvorfor?

Formiddagsseminar i Helsedirektoratet 4. juni

Når barn og unge intervjues i spørreskjemabaserte undersøkelser vil sosioøkonomiske bakgrunnsdata ofte ikke kunne koples på uten videre. Sosioøkonomisk bakgrunn må derfor måles ved hjelp av spørsmål i spørreskjemaet. Ulike spørsmål er brukt over tid og i ulike kontekster. Validering av målemetodene er krevende. For å belyse dette temaet og legge til rette for en diskusjon mellom aktuelle fagmiljøer, og kanskje mellom fagmiljøene som produserer dataene og fagforvaltningen som bruker dem, inviterer Helsedirektoratet til formiddagsseminar i samarbeid med Fagråd for sosial ulikhet i helse.

Tid: Torsdag 4. juni kl. 9-12

Sted: Helsedirektoratet, Universitetsgata 2, Oslo

Servering: Frukt, rundstykker og kaffe/te

Påmelding via [denne lenken](#).

Kontaktperson: Øyvind Giæver, Helsedirektoratet, avd. Levekår og helse E-post:

oyvind.giaever@helsedir.no

Vi minner om konferansen «Kunnskapsbasert folkehelsearbeid – fra lovverk til praksis» i Sandefjord 15.–16. juni 2015

[Konferansen](#) vil formidle ny kunnskap og erfaringer om praktisk folkehelsearbeid, og vil legge til rette for erfaringsdeling, nettverksbygging og forhåpentligvis være til stor inspirasjon for videre arbeid. Bakgrunnen for konferansen er Helsedirektoratets initiativ til tre ulike prosjekter som skal være med å dokumentere praksis, utvikle metodikk og spre eksempler

fra lokalt folkehelsearbeid. Siden programmet først ble annonsert har det kommet på noen endringer som gjør at deltagelse kan være relevant for enda flere.

Anna Balkfors, virksomhetsleder på Institutet för Hållbar stadsutveckling og Huvudsekreterare Malmökommissionen har bekreftet at hun kommer. Tittelen på hennes foredrag er «Hållbar utveckling och ojämlikhet i hälsa med Malmö som exempel».

I parallellsesjonene deles eksempler fra erfaringsfylkeprosjektene. Vi vil særlig nevne:

- Hvordan organisere og gjennomføre arbeidet med å omsette overordna planer til praktisk folkehelsearbeid. Erfaringer fra kommuner i Sør-Trøndelag.
- Workshop med utprøving av metoder for helsekonsekvensvurderinger og implementering av helsekonsekvensvurderinger i kommunal saksbehandling. Erfaringer fra kommuner i Østfold.
- Maler og verktøy til bruk i oversiktsarbeidet, herunder innhenting og bruk av kvalitative data som belyser sosial ulikhet i helse og ensomhet/psykisk helse. Erfaringer fra kommuner i Vestfold.
- Har du eksempler fra ditt fylke som du ønsker å dele på konferansen er det fortsatt anledning til å ha en gratis stand.

Meld deg på innen 4. mai. Kontaktperson for konferansen: Herdis Dugstad, Helsedirektoratet, avd. Levekår og helse. E-post: Herdis.Dugstad@helsedir.no

Nordisk konferanse om sosial ulikhet i helse - fra kunnskap til handling

30. november – 1. desember i
København

Målgruppen er politikere, ledere og planleggere på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Følgende spørsmål er med på å danne et grunnlag for tematikken som skal løftes på konferansen:

- Hva skal til for å implementere en styrket innsats mot sosial ulikhet i helse i nordiske kommuner og fylkeskommuner?
- Hva vil det kreve av politikere, byråkrater og forskere?

© Per Magnus Persson/Johnér

Konferansen arrangeres av Sundhedsstyrelsen og KL fra Danmark, Helsedirektoratet og KS fra Norge, Folkhälsomyndigheten og SKL fra Sverige. First announcement finner du [her](#). Program og informasjon om påmelding kommer i juni. Du kan også melde deg på nyhetsbrev på [Sundhedsstyrelsens hjemmeside](#).

Kontaktperson: Tone P. Torgersen, Helsedirektoratet, avd. Levekår og helse. E-post:

Tone.Poulsson.Torgersen@helsedir.no

Rapporter (og nyttig kunnskap)

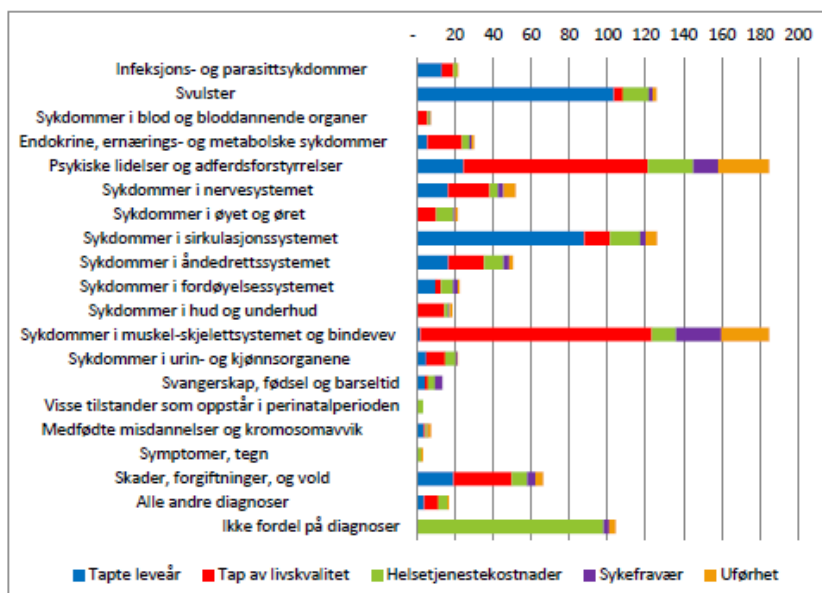
Evaluering av samhandlingsreformen

Evasam (Samhandlingsreformens effekt på kommunen som helsefremmende og sykdomsforebyggende aktør) er et prosjekt som er gjennomført av NIBR på oppdrag fra Norges forskningsråd. Prosjektet gjør opp status for kommunenes helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid to år etter reformoppstart. En midtveisevaluering er ferdigstilt (du finner rapporten [her](#)). Det vil også komme en endelig rapport. Prosjektet fokuserer på tre dimensjoner ved arbeidet. For de første hva slags forståelse av folkehelse som har nedfelt seg blant kommunenes ansatte. For det andre hvordan folkehelsearbeidet organiseres, koordineres og hvilke samarbeidsrelasjoner som utvikles. For det tredje hvilken type tiltak som implementeres. Rapporten gir et godt grunnlag for sammenligning med [baselineundersøkelsen](#) fra 2011 om lokalt og regionalt folkehelsearbeid. Du finner informasjon om ulike artikler og prosjekter hos NIBR [her](#).

Rapport om Samfunnskostnadene ved sykdom og ulykker

Samfunnskostnadene ved sykdom og ulykker er for 2010 beregnet til om lag 1100 milliarder kroner. Dette viser Helsedirektoratets rapport "[Samfunnskostnader ved sykdom og ulykker – Helsetap, helsetjenestekostnader og produksjonstap fordelt på diagnoser og risikofaktorer](#)" som kom i mars 2015.

I beregningen av samfunnskostnadene inngår både helsetap (tapte leveår og tapt livskvalitet), kostnader for helsetjenesten og produksjonstap (sykefravær og uførhet). Helsetapet utgjør den største andelen av de samfunnsøkonomiske kostnadene, med 65 prosent. Å beregne samfunnskostnadene synliggjør gevinstpotensialet ved forebyggings- og behandlingstiltak.

Kostra

15. mars publiserte SSB Kostra tall for 2014. Dette er den første av to publiseringer knyttet til [Kostra rapporteringen](#) (den årlige rapporteringen fra kommune-stat som gir statistikk om ressursinnsats, prioriteringer og måloppnåelse i kommuner, bydeler og fylkeskommuner). Fra 2013 har vi hatt med folkehelseressurs - spørsmål. Rapporteringen viser at så mye som 285 av 383 kommuner har løpende oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer for folkehelsen. I tillegg viser Kostra at det er stor variasjon når det gjelder antall årsverk knyttet til å koordinere folkehelsearbeidet i fylkeskommunene; alt fra under et halvt årsverk til ti årsverk. 6 fylkeskommuner hadde 1 koordinator, mens 7 fylker har over 3,5 årsverk.

Helsebiblioteket og helserådet- finn nyttig stoff om lokalt folkehelsearbeid

Hesledirektoratet vil minne om at Helsebiblioteket i Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten har et [emnebibliotek for samfunnsmedisin og folkehelsearbeid](#). Her finner du stoff som er sortert etter f. eks. oppsummert forskning, kommunale saker, rapporter, veiledere og retningslinjer, brosjyrer og artikler. Artikler derfra, samt enda flere artikler som har en nyhetsverdi i øyeblikket, presenteres gjennom publikasjonen «Helserådet» som utkommer hver 14. dag. [Helserådet](#) utgis i en gratis e-post versjon og i en papirversjon som er betalingsbelagt. Nærmere opplysninger om abonnement kan fås ved å sende e-post melding til redaktør Anders Smith, smi@helsebiblioteket.no

Systematisk folkehelsearbeid – verktøy

Folkehelseprofiler for fylker og kommuner er publisert

Folkehelseprofilene og de tilhørende [statistikkbankene](#) skal understøtte folkehelsearbeidet i kommunen. Sammen med andre data og lokalkunnskap kan disse produktene benyttes til å få oversikt over folkehelsen og planlegge folkehelseiltak. Folkehelseinstituttet har nå publisert folkehelseprofiler for [fylker](#) og [kommuner](#). I løpet av våren ventes også bydelsprofiler for de fire største byene (Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger).

I 2015-profilene for fylkene har noen indikatorer fra 2014 gått ut, mens nye har kommet inn i stedet. Nye indikatorer er:

- Overvekt inkludert fedme hos vernepliktige 17-åringer, med data fra nettbasert skjema ved sesjon 1.
- Andelen jenter i aktuelle aldersgrupper som har fått HPV-vaksine for å forebygge livmorhalskreft (vaksine mot humant papillomavirus).
- Forskjeller i forventet levealder mellom ulike utdanningsgrupper. Denne indikatoren er også ny i årets folkehelseprofil for kommunene. Se egen [artikkel](#) om denne indikatoren.

Se også artikler på FHIs sider om [folkehelsearbeid i kommunen](#).

Om mål og strategier i kommunalt folkehelsearbeid

Gjennom folkehelseloven (§ 6, annet ledd) er det en forventning om at kommuner fastsetter mål og strategier for folkehelsearbeidet. Mål og strategier skal utarbeides som del av arbeidet med planer etter plan- og bygningsloven. Utgangspunktet skal være kommunens identifisering av sine folkehelseutfordringer. Hensikten er å sikre politisk forankring av folkehelsearbeidet, samt tverrsektoriell forankring. Helsedirektoratet har nå lagt ut en omtale av dette elementet som skal være del av et systematisk folkehelsearbeid ([se omtale](#)). På

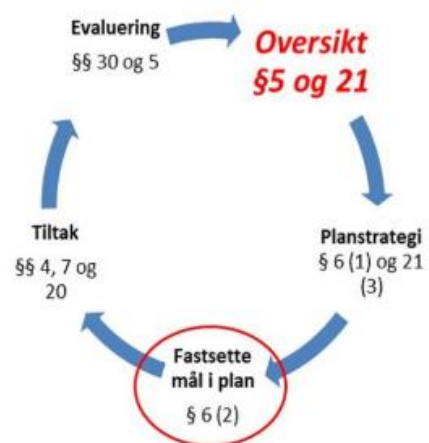
nettsidene er det også lagt ut noe generell informasjon om det å utarbeide mål og strategier, og det er gjengitt et [eksempel på hvordan en kommune har gått frem](#): Vi minner ellers om nettsidene våre som nylig er omgjort, og videreutviklingen av «[Veivisere i lokalt folkehelsearbeid](#)» som er ment som et praktisk hjelpemiddel til kommuners tverrsektorielle folkehelsearbeid.

Kontaktperson: Ellen M. Paulssen, Helsedirektoratet, avd. Levekår og helse. E-post:

Ellen.Marie.Paulssen@helsedir.no

Kontaktperson for veivisere i lokalt folkehelsearbeid: Herdis Dugstad, Helsedirektoratet, avd.

Levekår og helse. E-post: Herdis.Dugstad@helsedir.no

Helsefremmende levevaner

Nøkkelhullet utgjør en forskjell – ny kampanje

Ved å bytte ut vanlige matvarer med Nøkkelhullet der det er mulig, vil man uten andre endringer i kostholdet oppnå anbefalt nivå av både mettet fett og kostfiber. Det viser en [beregning](#) utført av Universitetet i Oslo for Helsedirektoratet. Den 16. april lanserte Helsedirektoratet vårens kampanje om nøkkelhullet.

Kampanjen er en viktig del av et langsiktig kommunikasjonsarbeid om Nøkkelhullet. Målet er å øke kunnskapen om Nøkkelhullet, og hvilken betydning det har å velge Nøkkelhullsmerkede matvarer for kostholdet. Det er bl.a. laget fire nye [filmer](#) og nye [nettsider](#) ifb. med kampanjen: www.facebook.com/smaagrep. [Undervisningsmaterie](#)ll er også tilgjengelig. Spre gjerne film og materiell til samarbeidspartnere.

Kontaktperson: Anita Thorolvsen Munch, Helsedirektoratet, avd. Befolkningsrettet folkehelsearbeid. E- post: anthm@helsedir.no

Dine30 der folk bor – aktivitetsdag 10. mai

10. mai er Verdens aktivitetsdag. Dagen er en fin anledning til å sette fokus på fysisk aktivitet – og i år oppfordrer vi alle til å bruke dagen til å spre inspirasjon om lokale muligheter for «Dine30». Kampanjen Dine30 er utformet slik at den blir mer relevant om folk «finner den igjen» i lokalmiljøet – og oppdager de mulighetene som finnes nærmiljøet sitt; små og store løkker, parker, stier og skogholt. En kort tur daglig eller noen ganger i uka kan gi stor helsegevinst – og gode naturopplevelser og sosialt samvær på kjøpet. Kanskje kan kommunene bruke sine lokale nettverk og kanaler til å mobilisere flest mulig til å dra med seg venner og kjente 10. mai – og resten av 2015.

«Dørstokkmila» er et begrep mange kjenner seg igjen i – og mange trenger litt drahjelp for å komme i gang. Det er også lettere å opprettholde aktiviteter over tid hvis man er en «gjeng» som støtter og heier på hverandre. For kampanjen Dine30 har vi laget et enkelt gavekort som kan deles ut i nær sagt alle sammenhenger – og kan brukes til å invitere med venner på aktiviteter.

Vi har også laget en serie klistremerker som kan brukes til å gi aktiviteter, tilbud, stier og parker et «Dine30»-stempel. Gavekortene og Dine30-klistremerker kan bestilles ved å sende en e-post til: dine30@helsedirektoratet.no. Andre Dine30-verktøy finnes til nedlasting på Helsedirektoratets [Dine30- sider](#).

Bli med på Europeisk mobilitetsuke og bilfri dag 2015

16. – 22. september

Klima- og miljøminister Tine Sundtoft og samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen har sendt brev til landets ordførere med oppfordring til alle byer og tettsteder om å delta på Europeisk mobilitetsuke og bilfri dag 16. til 22. september. Europeisk mobilitetsuke er en årlig kampanjeuke for å fremme mer miljøvennlig transport i byer og tettsteder. 2000 europeiske byer deltar i kampanjeuken, som avsluttes med bilfri dag. Ministrene oppfordrer til at kommunen bruker sine samarbeidsnettverk og starter planleggingen av årets kampanje tidlig. Årets tema er *multimodalitet*, altså hvordan ulike transportmidler kan utfylle hverandre for å få en mer behagelig, effektiv, miljø- og helsevennlig reise. I Norge er det Statens vegvesen og Vegdirektoratet som har koordineringsansvar for Europeisk mobilitetsuke og Bilfri dag. Helsedirektoratet og Miljødirektoratet støtter opp om kampanjen på nasjonalt plan. Mer informasjon om registrering finnes på www.mobilitetsuken.no.

Verdens tobakksfrie dag 31. mai og Den store sluttedagen 19. oktober

Hvert år markeres verdens tobakksfrie dag 31. mai for å rette oppmerksomheten mot tobakksrelaterte dødsfall og sykdommer. Verdens helseorganisasjon (WHO) fastsetter tema for dagen, og i år er temaet «Stans ulovlig handel med tobakksvarer». Les mer og bestill materiell [her](#).

Vi minner samtidig om Den store sluttedagen, som i år blir den 19. oktober. Planlegg gjerne høstens sluttetilbud i tilknytning til denne dagen! Vi oppfordrer vi til lokale aktiviteter for eksempel på kjøpesentre, arbeidsplasser, legekontor, skoler og frisklivssentraler. Helsedirektoratet vil tilby 24-timers støtte til dem som gjør et sluttet forsøk denne dagen på Røyketelefonen 800 400 85, [Slutta – din røykeslutt på Facebook](#) og via Slutta-appen. Nytt i år er at vi også vil tilby chat på [slutta.no](#)

Kontaktperson: Anne Kathrine Aambø, Helsedirektoratet, avd. Befolkningsrettet folkehelsearbeid E-post: anaam@helsedir.no

sluttedagen DEN STORE
19. OKTOBER

Forebyggende helsetjenester

Til beste for barn og unge- ny nasjonal faglig retningslinje

For første gang lager Helsedirektoratet en nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende- og forebyggende arbeidet ved helsestasjoner, skolehelsetjenesten - og helsestasjon for ungdom (0-20år). Tjenesten er viktig i det lokale folkehelsearbeidet, noe som vil bli løftet frem i ny retningslinje. Tjenesten tilbys alle barn og unge, og har nært opptil 100 % tilslutning hvis den fungerer etter intensjonen. Med en sterk og faglig god innsats mot barn og unge kan dette helsetjenestetilbudet bidra til at de møter voksenlivet med god helse, gode mestringsopplevelser og evne til å ta vare på seg selv. Rådene og anbefalingene som gis i en retningslinje skal være konkrete og kunnskapsbaserte, og den skal bidra til å redusere uønsket variasjon og fremme god kvalitet i tjenesten.

<https://helsedirektoratet.no/helsestasjon-og-skolehelsetjeneste>

Kontaktperson: Astrid H Kvalnes, Helsedirektoratet, avd. allmennhelsetjeneste. E-post: astrid.hernes.kvalnes@helsedirektoratet.no

Utvidet rekvireringsrett for jordmødre og helsesøstre

Stortinget har vedtatt at jordmødre og helsesøstre nå skal få anledning til å forskrive all type prevensjon til kvinner fra 16 år og gjennom hele den fertile perioden. Per i dag har bare jordmødre og helsesøstre som er ansatt i helsestasjon/skolehelsetjenesten kunnet forskrive p-piller, p-ring og p-plaster til kvinner mellom 16 og 20 år. Med den nye ordningen skal de kunne skrive ut resept på alle typer prevensjon, og også sette inn spiral eller p-stav på kvinner fra og med fylte 16 år. Helsedirektoratet samarbeider nå med høyskolene og universitetene for å lage skoleringsmoduler i kvinnehelse som sikrer tilstrekkelig teoretisk og praktisk opplæring av jordmødre og helsesøstre. Skoleringen skal tilbys både til dagens studenter og til jordmødre og helsesøstre som er ferdigutdannede. Det er utarbeidet en ny forskrift som trer i kraft 1/1-2016, og man ønsker at jordmødre og helsesøstre står klare for å imøtekomme ordningen da. Lett tilgjengelig prevensjon og en bredere meny å velge i blant p-produktene er viktige mål for ordningen, som også vil kunne bidra til reduserte aborttall og økt seksuell autonomi.

Kontaktperson: Cecilie Sommerstad, Helsedirektoratet, avd. oppvekst og aldring. E-post: cecilie.sommerstad@helsedirektoratet.no

Nyttige lenker - folkehelsearbeid

- Helsedirektoratet:
Folkehelse og forebygging: <https://helsedirektoratet.no/folkehelse>
Folkehelsearbeid i kommunen:
<https://helsedirektoratet.no/folkehelse/folkehelsearbeid-i-kommunen>
Veivisere i lokalt folkehelsearbeid:
<https://helsedirektoratet.no/folkehelse/folkehelsearbeid-i-kommunen/veivisere-i-lokalt-folkehelsearbeid>
- Folkehelseinstituttet
Folkehelseprofiler og kommunehelse statistikkbank:
<http://www.fhi.no/helsestatistikk/folkehelseprofiler>
<http://khs.fhi.no/webview/>
Diverse - lokalt folkehelsearbeid:
<http://www.fhi.no/helsestatistikk/folkehelseprofiler/folkehelsearbeid-i-kommunen>
- Helse- og omsorgsdepartementet
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/tema/folkehelse.html?id=10877>
- Helsebiblioteket – samfunnsmedisin og folkehelsearbeid:
<http://www.helsebiblioteket.no/samfunnsmedisin-og-folkehelse/metoder-i-folkehelsearbeidet>
- Kommunetorget: <http://kommunetorget.no/>
- Sunne kommuner:
<http://sunnekommuner.no/>
- Skadeforebyggende forum: <http://skafor.org/>